

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Luomus suhtautuu yleisesti positiivisesti uuden luonnonsuojelulain ehdotukseen ja siihen tehtyihin muutoksiin. Luomuksen toiminta edistää laajasti lain yleisiä tavoitteita, ml. luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen, luonnon tutkimuksen edistäminen sekä luontotiedon kartuttaminen, seuraaminen ja jakaminen. Monen lakiin ehdotetun lisäyksen (selvilläölovelvollisuus, viranomaisen huomioonottamisvelvollisuus, lintujen pesäpuut, lieventämishierarkia, suojelustrategia jne.) menestyminen ja vaikuttavuus pohjautuu vahvasti siihen, että näitä koskeva tieto on olemassa, käyttökelpoista ja helposti saatavilla. Luontotiedon rooli ja merkitys korostuu erittäin paljon paitsi Luvussa 13, niin läpileikkaavasti koko laissa. Tämä onnistuu Luomuksen koordinoiman Lajitietokeskuksen kautta.

1 luku Yleiset säännökset

§1

Tämän lain tavoitteena on:

- 1) luonnon monimuotoisuuden turvaaminen;
- 2) luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen;
- 3) ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen;
- 4) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestäväen käytön tukeminen;
- 5) kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;
- 6) luonnontutkimuksen edistäminen.

Kohta 3) Luomus kannattaa uuden kohdan ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän lisäämistä lakiin. Luomuksellakin tehtävän tutkimuksen perusteella ilmastonmuutos on yksi keskeinen uhka luonnon monimuotoisuudelle ja luonnonsuojelualueet voivat auttaa sopeutumaan ja hillitsemaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia (mm. Lehikoinen, Petteri 2020 väitöskirja, Helsingin yliopisto)

Kohta 5) Luomus pitää erittäin tervetulleena kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä lain tavoitteisiin. Tämä on myös Luomuksen yksi keskeisistä tehtävistä.

8 § Selvilläolo

Luomus pitää erittäin tärkeänä selvilläolovelvollisuuden lisäämistä lain yleisiin säännöksiin ja muutenkin lakiin. Suomen modernissa tietoyhteiskunnassa kerätään paljon digitaalista luontotietoa, jota pyritään saamaan yhä laajemmin yhteiskunnan käyttöön. Tätä varten on viime aikoina kehitetty paljon tietojärjestelmiä, kuten Luomuksen ylläpitämä Suomen Lajitietokeskus, joka yhdistää eri tahojen omissa tietojärjestelmissä olevat tiedot yhdeksi kokonaisuudeksi ja edistää aineistojen saantia kaikille sitä tarvitseville. Aineistojen luotettavuuteen on myös panostettu Lajitietokeskuksessa ja kaikille aineistoille tehdään laatuluokitus. Lajitietokeskuksessa on lisäksi olemassa havaintojen annotointijärjestelmä, jossa asiantuntijat pystyvät muokkaamaan yksittäisten lajihavaintojen luotettavuutta. Tämä auttaa aineiston käytössä. Selvilläolovelvollisuus on myös hyvin linjassa perustuslain 20§ kanssa, jossa ”ympäristöperusoikeussäännöksen ensimmäisen momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.”

9§ Ympäristötietoisuus

Luomus kannattaa lämpimästi ympäristötietoisuuden lisäämistä omana pykälänä, mikä parantaa kansalaisten luontosuhdetta. Tämä on kirjattu myös hallitusohjelmaan ”Edistetään luonto- ja ympäristökasvatusta.”, joten asian edistämiseksi on selkeä poliittinen mandaatti. Luomus edistää ympäristötietoisuuden lisäämistä monella tavalla näyttelyiden mutta myös avoimesti saatavan lajitiedon kautta.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

2 luku

11 § Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaiset

”Luonnontieteellinen keskusmuseo vastaa osaltaan eliölajien suojeluun, seurantaan ja tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä sekä toimii neuvoston CITES-asetuksessa tarkoitettuna tieteellisenä viranomaisena.”

”Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä asiantuntijaviranomaisten tehtävistä.”

Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisen tehtävät sopivat hyvin Luomuksen profiiliin. Tehtävien muuttuessa lakisäätteiseksi ne tulee määritellä tarkemmin ja varmistaa tehtävien pitkäjänteinen resursointi, joka ei voi jäädä yliopiston rahoitettavaksi. Tällä hetkellä useita valtakunnallisesti tärkeitä viranomaistehtäviä on vaarassa, koska Opetus- ja kulttuuriministeriö on vähentänyt tuntuvasti Luomukselle vuosittain myönnettävää rahoitusta. Kaikki tiedonhallinta (tallennus, kuratointi, laadunhallinta, jakaminen) tapahtuu Suomen Lajitietokeskuksen kautta ja tiedot ovat viranomaisten käytettävissä.

Luonnonsuojelun asiantuntijatehtäviä Luomuksessa ovat tällä hetkellä mm.

- Suomen lajiston taksonominen asiantuntijuus (mukaan lukien vieraslajit); perustuu kansallisiin luonnontieteellisiin kokoelmiin, joita käytetään referenssinä lajistokysymyksissä. Vuotuinen Suomen lajiluettelon tuottaminen.
- Putkilokasvien levinneisyyden seuranta ja tarkan paikkatiedon tuottaminen; perustuu kansalliskokoelmiin sekä Kasviatlaksen levinneisyyskarttojen taustalla olevien havaintoaineistojen jatkuvaan täydentämiseen
- Eläinten (erityisesti linnut, liito-orava, lepakot, matelijat ja sammakkoeläimet) levinneisyyden seuranta ja tarkan paikkatiedon tuottaminen; perustuu kansalliskokoelmiin ja eliöryhmäkohtaisiin pitkäaikaisseurantoihin
- CITES-sopimuksen tieteellisen viranomaisen tehtävät
- Eri elinympäristöjen linnuston tilaan liittyvien indikaattorien säännöllinen laatiminen (Luonnontila.fi)
- Lintu- ja luontodirektiivin raportointiin osallistuminen

- Eliötyöryhmätyöskentely, vastaavat mm. lajien uhanalaisuuden arvioinnista. Edelliseen lajien uhanalaisuusarviointiin osallistui noin 20 Luomuksen asiantuntijaa.
- Ex situ –suojelu: suomalaisten uhanalaisten kasvilajien geenipankki, sisältäen elävät kokoelmat ja siemenpankin
- Viranomaisyhteistyö uhanalaisten kasvipopulaatioiden vahvistamisessa, mm. kasvien lisääminen kasvupaikan ulkopuolella populaatiota vahvistavia istutuksia varten.
- Muu luonnonsuojelun työryhmätyöskentely; tällä hetkellä mm. kansallinen biodiversiteettistrategia ja sen alatyöryhmät, Suomen luontopaneeli ja kansallinen IPBES-työryhmä, LIFE luonto- ja biodiversiteettityöryhmä; HELMI-ohjelman ohjausryhmä, kansallinen pölyttäjästrategia, ympäristön tilan seurannan strategiatyöryhmä
- Asiantuntijalausunnat: esimerkiksi lajistoon vaikuttavan maankäytön suunnitteluun liittyvät asiantuntijalausunnat

13 § Luontopaneeli

Luomus kannattaa luontopaneelin lisäämistä lakiin ja pitää lain kuvausta hyvänä. Luomus pitää tärkeänä, että luontopaneelin toiminta on puolueetonta ja riippumatonta tutkimukseen perustuvaa asiantuntijatyötä.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

19§ Luonnonsuojelun seuranta

Luomus kannattaa vahvasti, että seurannat on nostettu omaksi pykäläksi ja että lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuskehityksen seuranta sekä toimenpiteet on mukana. Luomuksella on keskeinen rooli lajiseurannassa ja uhanalaisuusarvioinnin laatimisessa.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

-

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

Kokonaisuudessaan hyvä luku, johon tehtyjä muutoksia Luomus kannattaa. Muutokset pohjautuvat paljon viime aikaisiin tutkimuksiin ja mm. ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvässä tutkimuksessa on Luomuksella ollut kansallisesti tärkeä rooli. Suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden parantaminen auttaa lajistoa sopeutumaan ilmastonmuutokseen (mm. Pavon-Jordan, Diego 2017 väitöskirja Helsingin yliopisto, Lehtikainen, Petteri 2020 väitöskirja Helsingin yliopisto), mutta kattavampi suojelualueverkosto myös edistää ilmastonmuutoksen hillintää. Tämän takia lain 44§:n 6 momentin kohdassa tulisi harkita lisäämistä, että yksi suojelualueiden perustamisedellytys olisi ilmastonmuutoksen hillintä.

51§ Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

Luomus kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla. Luomuksen ylläpitämä Lajitietokeskus ylläpitää myös vieraslajiportaalia, jonka avulla voidaan dokumentoida ja tarkastella vieraslajien esiintymistä ja torjuntatoimien onnistumista.

63 § Luonnonsuojelualan heikentämisen hyvittäminen

Luomus pitää pykälää tärkeänä lisäyksenä, joka vastaa moderneja kansainvälisiä ekologisen kompensaation periaatteita. Ks. tarkemmin luku 11 kommentit.

7 luku Luontotyyppien suojelu

-

8 luku Eliölaajien suojelu

Kokonaisuutena luvussa on paljon kannatettavia lisäyksiä ja yhdessä luontotyyppien luvun kanssa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Samanlainen hierarkia ja lajien ja luontotyyppien välillä parantaa lain selkeyttä ja käytettävyyttä.

73§ § Eläinlajien rauhoitussäännökset

Luomus kannattaa lisäystä “pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti.” Tämä takaa nykyistä paremman suojan esimerkiksi petolintujen pesille, mutta toisaalta sisältää myös ongelman, jossa eri petolintulajit voivat pesiä ristiin toisten pesissä. Jos pesä on alun perin hiirihaukan tekemä, mutta kanahaukka pesii siinä myöhemmin monta vuotta (toki koristelee pesää myös vuosittain), onko pesä rauhoitettu? Sama koskee myös toisten tekemistä riippuvaisille kolopesijille. Jos telkkä pesii toistuvasti palokärjen tekemässä kolossa, puu liene rauhoitettu? Tervapääsky voi pesiä myös yli vuosikymmenen putkeen vanhassa käpytikan kolossa. Tässä pesän määritelmä on tärkeä ja menevätkö yllämainitut esimerkit lain piiriin vai ei? Luomus katsoo, että niiden tulisi kuulua, koska tällaiset lajit ovat riippuvaisia sopivista pesäpaikoista. Lakia selkeyttäisi, jos sen perusteissa määriteltäisiin tarkemmin mitä lajeja ja tilanteista se koskee. Näiden lajilista ei ole kuitenkaan loputtoman pitkä. Lisäksi moni petolintu pesii ihmisten tekemissä tekopesissä tai pöntöissä jopa vuosikymmeniä. Nykyinen lakiversio ei takaa turvaa näille kohteille, vaikka monet petolinnut ovat uhanalaisia.

74§ Pesäpuiden suojelu

Tässä ongelmana pesintöjen ensimmäinen vuosi. Pesäpuu tulisi olla suojeltu myös ensimmäisenä vuonna, kun pesä rakennetaan.

76§ § Uhanalaisten lajien suojelu

Luomus kannattaa pykälän muotoilua, joka huomioi paremmin uhanalaisten lajien viranomaisten lupakäsittelyssä ja suunnitelmissa. Tämä on tärkeä lisäys lakiin ja alleviivaa lajitiedon helppoa saatavuutta ja käytettävyyttä.

80§ Uusina tavattujen eliölaajien suojelu

Luomus kannattaa pykälän lisäämistä, mikä parantaa olennaisesti Suomeen luontaisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä saapuvien lajien suojelua sekä lisäksi mahdollisesti muuten uusina lajeina löytyneiden suojelua. Lajien levinneisyysalueet ovat muuttuneet selkeästi viimeisten vuosikymmenten aikana myös Suomessa ilmastonmuutoksen myötä. Tästä ilmiöstä on paljon esimerkkejä Luomuksen tekemistä tutkimuksista (mm. Fraixedas, Sara, 2017, Väitöskirja Helsingin yliopisto, Pavon-Jordan, Diego, 2017, Väitöskirja, Helsingin yliopisto) ja aineisto lajien esiintymisen muutoksista kertyy Luomuksen koordinoiman Lajitietokeskuksen tietokantoihin. Kymmenen vuoden aikajänne on Luomuksen mukaan riittävä.

81§ Suojelun tarpeessa olevan eliölaajin avustettu leviäminen

Luomus kannattaa pykälän lisäämistä sellaisena. Aihetta on tutkittu myös Luomuksella (Hällfors, Maria 2016 Väitöskirja, Helsingin yliopisto) ja tutkimustulokset tukevat, että avustetun leviämisen lisääminen parantaa suojelukeinovalikoimaa etenkin muuttuvassa ilmastossa.

83§ Kuolleena tavattu rauhoitettu eläin

Tässä pykälässä on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;” - Ely-keskuksessa on tehty hiljattain lain tulkinta, että rauhoitettuja eläimiä ei saisi lainata ei-tieteellisille tahoille, esim. taidemuseoille tai muille museoille/tiedekeskuksille (metsästysmuseum, metsämuseum, luontokeskukset jne.) ympäristökasvatustarkoituksiin. Tämä toiminta on ollut Luonnontieteellisellä keskusmuseolla yhteiskunnallisen vuorovaikutuksemme ja ympäristökasvatuksemme osana vuosikymmeniä. Jos se todetaan jatkossa mahdottomaksi luonnonsuojelulain nojalla, se on mielestämme ristiriidassa lain tavoitteen kanssa. Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että joka lainasta pitäisi hakea lupa.

89§ Poikkeukset eliölajien hallussapidon, vaihdannan, maahantuonnin ja maastaviennin kiellosta

Jotta lakiesitys olisi linjassa lain yleisen tavoitteen (Luku 1, ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen”) kanssa, tulee luonnontieteellisillä museoilla olla mahdollisuus sekä pitää näytteillä (yleisönäyttelyissään), että vaihtaa keskenään, myös tiukkaa suojelua edellyttävien lajien yksilöitä (kuten lintuja). Lisäksi, luonnontieteellisillä museoilla tulisi olla mahdollisuus vaihtaa ja lainata tiukkaa suojelua edellyttävien lajien yksilöitä myös muihin ympäristökasvatuksellisesti merkittäviin tarkoituksiin. Tällaisia tarkoituksia ovat:

- lainaus- ja lahjoitustoiminta muille luonnontieteellisille museoille sekä biologisille tiedekeskuksille (metsästysmuseum, metsämuseum, luontokeskukset) näyttelyiden rakentamista ja ylläpitoa varten
- lainaustoiminta muille tieteellisille museoille kuin luonnontieteellisille museoille (historialliset museot, esim. Kansallismuseum)
- lainaustoiminta taidemuseoille ympäristökasvatusprojekteihin (mm. lapsille suunnattu Itämerinäyttely Annantalolla) tai yleissivistäviin tai ympäristöteemaisiin taidenäyttelyihin (mm. veljekset von Wrightin näyttely Ateneumissa johon lainattiin Wrightin veljesten lintunäytteitä Luomuksen kokoelmista)

Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että jokaisesta ei-tieteellisestä lainasta pitäisi hakea lupa. Lupaprosessit ruuhkautuvat, eikä niitä käytännössä myönnetä ympäristökasvatuksellisiin tarkoituksiin, joissa ei ole tiukkaa tutkimus- ja (yliopistotason) opetustarkoitusta.

9 luku Vaihanta, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

-

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Ekologista kompensaatiota on tutkittu Luomuksenkin tutkijoiden toimesta merkittävästi (mm. Moilanen & Kotiaho 2018 Biological Conservation) ja Luomus pitää pykälää tärkeänä lisäyksenä, joka vastaa moderneja kansainvälisiä ekologisen kompensaation periaatteita.

Luontoheikennysten kompensoiminen on yleisesti ottaen kannatettavaa, mutta lakiuudistuksessa pitää turvata ettei tämä johda lupien myöntämiskriteerien löystymiseen, vaan kompensaatioita käytetään niiden tarkoituksen mukaisesti vasta lieventämishierarkian (välttäminen, vähentäminen, korjaaminen, kompensointi) viimeisellä portaalla. Kompensaatioiden suunnittelu ja toteutus, mukaan lukien jälkikäteisesti toteutetuista kompensaatiotoimenpiteistä saatavan hyödyn arvioiminen, tulee perustua luotettavaan tutkittuun tietoon. Kompensaatioiden toteutumista, ja niiden vaikutusta luontoarvoihin ja monimuotoisuuteen tulee seurata. Laissa pitäisi määritellä toimintaperiaatteet tilanteisiin, jossa kompensaatiotoimenpide epäonnistuu tai tästä saatava hyöty jää velvoitetta pienemmäksi. Hyötyjen tuottamista etukäteen (ennen heikennystä) tulisi terävöittää lain muotoilussa niin, että tämä olisi vallitseva toimintatapa (nyt sanotaan ”mielellään” ennen heikennystä, kuitenkin viimeistään 3 vuoden päästä). Kompensaatiotoimenpiteet tulisi myös aina aloittaa ennen heikennysten alkamista.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Kokonaisuutena tämä on hyvin tärkeä uudistus lakiin. Toimivat tietojärjestelmät luontotiedon käsittelyssä ja jakamisessa on modernin tietoyhteiskunnan mukainen keino edistää luonnonsuojelua. Helposti saatavissa oleva avoin tieto tekee myös luonnonsuojelutoiminnasta yleisesti avoimempaa ja yleisesti hyväksyttävämpää.

116 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Luomus kannattaa, että luontotiedon tärkeimmät hallinnoijat ja ylläpitäjät mainitaan erikseen laissa, jotta työnjako on selkeä. Luomuksen luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisen tehtävät on kuvattu lain 11§:ssä. Luomuksen ylläpitämän Suomen Lajitietokeskuksen rooli tullessa lakisääteisesti (116§ ja 117§) osaksi Luonnonsuojelun tietojärjestelmää, tulee määritellä tarkemmin ja varmistaa tehtävien pitkäjänteinen resursointi. Kaikki Luomuksen tiedonhallinta (tallennus, kuratointi, laadunhallinta, jakaminen) tapahtuu Suomen Lajitietokeskuksen kautta ja tiedot ovat viranomaisten käytettävissä.

Suomen Lajitietokeskuksen palveluiden keskeiset osat tukevat luonnonsuojelun päätöksentekoa ja sitä tukevaa tutkimusta:

- Viranomaisportaali (viranomaiset.laji.fi) on kaikkien lajitietoa viranomaistyössään tarvitsevien henkilöiden käytössä. Palvelussa julkaistaan kaikki Suomen Lajitietokeskuksen tietovarantoon kootut tiedot niiden alkuperäisessä laajuudessa ja tarkkuudessaan ml. käyttörajoitettu ja sensitiivinen tieto, jota ei voi jakaa avoimena tietona.
- Muiden luonnonsuojeluviranomaisten tuottama ja hallinnoima lajitieto (mm. Metsähallituksen LajiGIS) yhdistetään Lajitietokeskuksen palveluissa yhdeksi valtakunnalliseksi kattavaksi tietolähteeksi.
- Lajitietokeskuksen Kotka-kokoelmahallintajärjestelmää käyttävät kaikki merkittävät suomalaiset luonnontieteellisten kokoelmien haltijat, ja tämä tieto tulee viipeettä osaksi Viranomaisportaalin kautta jaettavaa tietovarantoa.
- Laji.fi Vihko-havaintopalvelujärjestelmä palvelee mm. Luomuksen viranomaistehtäviin kuuluvien pitkäaikaisseurantojen tiedonkeruualustana ja on käytettävissä myös muiden luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisten vastaaviin tehtäviin.
- Laji.fi Aineistopankki ja muut rajapintapalvelut palvelevat mm. kuntien ja muiden viranomaistoimijoiden tarpeita tallentaa lajitietoa pysyvästi, avoimesti ja jaettavaksi suoraan myös muiden viranomaistoimijoiden ja tutkimuksen käyttöön.
- Lajitietokeskus ylläpitää Suomen kansallista lajiluetteloa (taksonomiaa) ja julkaisee vuosittain uuden päivitetyn lajiluettelon (<https://laji.fi/about/2569>). Taksonomiaa ylläpidetään maamme lajiasiantuntijoiden toimesta Lajitietokeskuksen Taxon Editor –palvelussa. Yhtenäinen valtakunnallinen taksonomia on keskeistä luonnonsuojelun viranomaistoiminnassa.

117§ Luomus kannattaa lain muotoilua “Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta toteuttavien viranomaisten ja 11 §:ssä mainittujen asiantuntijaviranomaisten on talletettava 19 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojelun seuranta koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot.” Näin kerättävä tieto on keskeinen osa avointa lajien seurantatoimintaa. Tässä viranomaiset ja asiantuntijaviranomaiset toimivat myös esimerkkinä, joka lisää myös muiden laissa mainitsemattomien tahojen aineistojen kokoamista samoihin järjestelmiin.

118§ Tiedon laatu

Luomus kannattaa lain nykyistä muotoilua “Tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta.” Aineiston laatua kuvaavat tiedot ja lähteet ovat keskeinen osa aineiston luotettavuuden arviointia ja ne on toiminnassa jo nykyisissä Luomuksen ylläpitämissä järjestelmissä, joissa on myös olemassa aineiston annotointiin olevia ominaisuuksia.

119§ Tietojen luovuttaminen

Luontotiedon avoimuus on osa prosessia, jossa luonnonsuojelusta tehdään entistä hyväksyttävämpää, kun toiminta on entistä avoimempaa ja läpinäkyvämpää. Nämä ovat myös

Luomuksen ylläpitämisen Lajitietokeskuksen periaatteita ja tämän takia Luomus kannattaa lain nykyistä muotoilua.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

-

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

-

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Luomus pitää luonnonsuojelulain uudistuksen ehdotus kokonaisuutena hyvin onnistuneena ja se vastaa hyvin lain uudistamiselle asetettuja tavoitteita. Seuraavassa on listattu kolme tärkeintä kokonaisuutta lakiehdotuksessa.

- Ensimmäisenä tärkeänä kohtana on yleisten periaatteiden lisääminen LSL luvun yleisiin säädöksiin. Tämä koskee varovaisuusperiaatetta, selvilläolovelvollisuutta ja lieventämishierarkiaa. Nämä ovat läpileikkaavia aiheita ilmastonmuutoksen (kohta 1 ja 3), lajisuojelun (kohta 1) ja luontotyyppisuojelun (kohta 1) teemoissa. Useat mittarit mukaan lukien tuorein uhanalaisuusarviointi osoittavat, että Suomenkin lajisto köyhtyy ja on näin tehnyt jo pitempään. Ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt lajistoomme ja vaikutukset voimistuvat todennäköisesti tulevana vuosikymmeninä. Tämän takia meillä on paljon tieteellistä tukea, että tarvitaan erilaisia keinoja tilanteen parantamiseksi. 1) Varovaisuusperiaatteen mukaan toimenpiteitä tulee toteuttaa vaikka kaikkiin yksityiskohtiin tiede ei ole antanut vielä yksityiskohtaista vastausta. 2) Selvilläolovelvollisuus toimijoille onko alueella merkittäviä luontoarvoja kuten uhanalaisten lajien merkittäviä esiintymiä. 3) Lieventämishierarkialla puolestaan pystytään välttämään tärkeiden luontoarvojen menettämistä sekä ekologisen kompensaation kautta parantamaan luontoarvoja toisaalla.
- Toisena tärkeänä aiheena, joka on myös läpileikkaava teema on uhanalaisuuden oikeusvaikutusten parantaminen laji- ja luontotyyppisuojelussa (lajisuojelu kohta 7 ja luontotyyppi kohta 3). Tällä hetkellä uhanalaisuus on vain luonnonmonimuotoisuuden mittari, joka voi parhaimmassa tapauksessa johtaa suojelutoimenpiteisiin, mutta uhanalaisuudella on huonosti oikeudellisia vaikutuksia. Jotta uhanalaisuuden lisääntyminen saadaan pysäytettyä tulee

uhanalaisten lajien ja luontotyyppien olosuhteita parantaa ja tärkeiden kohteiden heikentämistä pystyä estämään. Samalla tässä aikaisemmin heikommassa asemassa oleva luontotyyppisuojelu nostetaan lajisuojelun rinnalle. Tätä ei pidä tulkita niin että kaikki uhanalaisien lajien esiintymät tulisi suojella vaan kyse on tärkeiden esiintymien huomioimisesta.

- Kolmantena kulmakivenä on Luontotiedon (laji- ja luontotyyppitiedon) hallinnan parantaminen (Luontotiedon kohdat 4-5). Tässä taas läpileikkaava aihe useampaan teemaan. Jotta kansalaiset ja toimijat voivat olla selvillä luontoarvoista tulee luontotieto olla kaikkien saatavissa ja helposti haettavissa yhdestä paikasta. Tämä on ehdoton edellytys niin lajien ja luontotyyppien huomioimisessa ja selvilläolovelvollisuudessa. Tämä edellyttää toimivia järjestelmiä ja aktiivista panostamista näiden toimintoihin.

Etenkin selvilläolovelvollisuus-lieventämishierarkia, uhanalaisuus, luontotieto ovat kuin kolmijalkainen jakkara. Jos jokin näistä kolmesta poistetaan niin homma kaatuu. Nämä kaikki kolme on saatava mukaan, jotta kokonaisuus toimii.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Luomus kannattaa lämpimästi ideaa ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja hillinnän lisäämisestä luonnonsuojelulakiin. Luomuksellakin tehtävän tutkimuksen perusteella ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt voimakkaasti lajeihin ja luontotyypeihin ja sopeutumisen rinnalle on tultava ilmastonmuutoksen hillitseminen, jotta Suomi pystyy vastaamaan hallituksen asettamaan 2035 hiilineutraalitavoitteeseen. Ilmastonmuutosta tuleekin tehdä läpileikkaava teema kaikessa lainsäädännössä, joka mahdollistaa paremmin kansalliset ilmastotavoitteet. Näitä ei voi jättää ei pelkästään ilmastolain harteille. Luonnonsuojelulaissa ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja hillintä on olennaista, jotta voidaan erityisesti huomioida luonnon monimuotoisuuteen liittyvät ilmasto-ongelmat.

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Luomus katsoo, että ehdotetut ekologisen kompensaation säännökset parantavat mahdollisuuksia luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseksi, missä tähdätään luontokadon pysäyttämiseen. Luontoheikennysten kompensoiminen on yleisesti ottaen kannatettavaa, mutta lakiuudistuksessa pitää turvata ettei tämä johda lupien myöntämiskriteerien löystymiseen, vaan kompensaatioita käytetään niiden tarkoituksen mukaisesti vasta lieventämishierarkian (välttäminen, vähentäminen, korjaaminen, kompensointi) viimeisellä portaalla. Kompensaatioiden suunnittelu ja toteutus, mukaan lukien jälkikäteisesti toteutetuista kompensaatiotoimenpiteistä saatavan hyödyn arvioiminen, tulee perustua luotettavaan tutkittuun tietoon. Kompensaatioiden toteutumista, ja niiden vaikutusta luontoarvoihin ja monimuotoisuuteen tulee seurata. Laissa pitäisi määritellä

toimintaperiaatteet tilanteisiin, jossa kompensatiotoimenpide epäonnistuu tai tästä saatava hyöty jää veloitetta pienemmäksi. Hyötyjen tuottamista etukäteen (ennen heikennystä) tulisi terävöittää lain muotoilussa niin, että tämä olisi vallitseva toimintatapa (nyt sanotaan ”miehellään” ennen heikennystä, kuitenkin viimeistään 3 vuoden päästä). Kompensatiotoimenpiteet tulisi myös aina aloittaa ennen hyvitysten alkamista.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

Ekologinen kolmensaatio vaikuttaa ennen kaikkea hankkeiden suunnitteluun ja ohjaa toimintaa luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle, jotka lähtökohtaisesti ovat luontoarvoiltaan usein luonnonsuojelualueita heikompia. Samalla ehdotus ohjaa toimintaa vähentämään ekologisia haittavaikutuksia luonnonsuojelualueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Tässäkin hankkeiden etukäteissuunnittelutyö on olennaista. Ekologisten vaikutusten korvaaminen ja kompensointi ovat vasta viimeisinä toimina vaikutuksissa, ja näitä todennäköisesti tullaan näkemään vähemmän.

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

-

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Lehikoinen Aleks
Luonnontieteellinen keskusmuseo - Aleks Lehikoinen, yli-intendentti
eläintieteen yksikkö, Aino Juslen Luomuksen johtaja, Kari Lahti
biodiversiteetti-bioinformatiikka-yksikön päällikkö